

(záhradky, malé sady), obytné budovy, určitá časť dojného dobytku, drobný statok, hydina atď.“ (str. 200).

*

Nakoniec vyberáme ešte článok *Súťaženie a pracovné nadšenie mäs*, v ktorom s. Stalin popiera správnosť mienky, že by súťaženie bolo najnovšou metódou boľševikov, ktorá po skončení „sezóny“ bude už nepotrebnou: „Veď súťaženie je komunistická metóda výstavby socializmu na základe maximálnej aktivity miliónových mäs pracujúcich. Veď súťaženie je tou pákou, pomocou ktorej je robotnícka trieda povolaná premeniť celý hospodársky a kultúrny život krajiny na základni socializmu“ (str. 118).

K tomu dodáva, že súťaženie si vôbec nemožno mylíť s konkurenciou, ktorá je bezohľadným zápasením.

„Princípom socialistického súťaženia je priateľská pomoc popredných pracovníkov tým, čo zaostali, aby sa dosiahol všeobecný vzostup“ (str. 119).

*

Končiac tieto recenzné poznámky, môžeme opakovať len to, čo sme povedali už na začiatku, že k dielu s. Stalina treba pristupovať vážne, hľadať v ňom poučenia pre naše problémy a realizovať ich v našej každodennej praxi.

J. Martinka

K. GOTTWALD, SPISY V—VI

KLEMENT GOTTWALD, SPISY V. Vydalo Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry v Bratislave 1953. Strán 390. Cena viaz. 55 Kčs.

V. sväzok *Spisov* obsahuje články a prejavy s. Gottwalda v období od októbra 1933 do júla 1934. Bolo to obdobie ťažké pre našu robotnícku triedu, pre všetkých pracujúcich v predmníchovskej republike. Strašná hospodárska kríza dosiahla svoj vrchol a nebolo nádejí na zlepšenie; buržoázna vláda, pravda, „riešila“ situáciu podľa zvyčajného receptu všetkých buržoáznych vlád — zvyšovaním vykorisťovania proletariátu a dedinskej chudoby, ožobračovaním malých živnostníkov, malých a stredných roľníkov, nižšieho úradníctva a zachraňovaním, „sanovaním“, t. j. obohacovaním vládnúcej triedy: fabrikantov, veľkostatkárov a vysokej byrokracie, ktorá stála v jej službách. Aby bolo možné presadzovať toto „riešenie“, tento nový sústredený útok na proletariát, musela buržoázia stále viac obmedzovať všetky demokratické slobody proletariátu, musela vždy otvorenejšie prechádzať k teroru, k postupnej fašizácii republiky. Úloha strany, jedinej skutočnej vodkyne proletariátu, jedinej skutočnej bojovníčky za ozajstnú demokraciu, za blaho všetkých pracujúcich a teda aj za blaho národov našej republiky, bola tým zodpovednejšia, tým ťažšia. Strana musela bojovať proti smerom, hlásajúcim otvorený fašizmus a aj proti pravicovým socialistom, či presnejšie povedané proti vedúcim činiteľom týchto „socialistických“ strán, ktorí pod

prekrútenými heslami socializmu vnášali do radov proletariátu nejednotnosť, oportunizmus a zmätok.

Práve v týchto ťažkých bojoch bolo súčasne nesmierne dôležité, aby strana zachovala čistou marxisticko-leninskú líniu, aby nedovolila preniknúť ani stopám revizionizmu, oportunizmu, paktovania s buržoáziou do svojej politiky, do svojej taktiky. Jedine takouto nekompromisnou cestou mohla nemilosrdne odhaľovať falošnosť hesiel takzvaných socialistických strán, ako bola vtedajšia sociálna demokracia a národní socialisti, ktorých vedenia tak rady hovorily o „zachovaní pokoja“, o „menšom zle“, o „upevnení kapitalizmu“, o „porážke proletariátu v Nemecku“ a pod.

Boj strany bol tým ťažší, že ho musela viesť do značnej miery ilegálne — napr. z desiatich mesiacov tohto obdobia vychádzalo Rudé právo iba štyri mesiace legálne! Je pochopiteľné, že sa buržoázia — v tom sa znamenite shodly všetky buržoázne strany, aj keď inakšie z konkurenčných alebo taktických dôvodov stály zdanlivo proti sebe — proti komunistickej strane zúrivo a zúfalo bránila a že v tomto boji veľmi rýchlo zabúdala na demokratické heslá, ktorými sa oháňala (predovšetkým na papieri); zákazy tlače, konfiškácie, zákazy shromažďovania, viac či menej otvorený teror voči každému, kto sa ku komunizmu hlásil, zatýkanie a väznenie komunistických politikov a pracovníkov, odkladanie volieb do závodných rád, ohováračky KSČ aj Sovietskeho sväzu, to všetko sa vystupňovalo do najkrajnejšej miery.

Avšak KSČ nielen že vydržala tento nápor, ale išla sama do ofenzívy, útočila, získavala si sympatie celého proletariátu, všetkých pracujúcich. Vedela to preto, lebo bola stranou nového typu, stranou leninskou, vedela to preto, že mala na čele verného žiaka Lenina a Stalina, s. Klementa Gottwalda.

Keď sledujeme prejavy a články s. Gottwalda z tohto obdobia badáme, ako stredom pozornosti s. Gottwalda boli práve tieto tri hlavné úlohy komunistickej strany: boj proti fašizmu u nás aj za hranicami, boj proti imperialistickej vojne a boj proti pravičiarskym socialistickým stranám; úsilie o vytvorenie jednotného frontu proletariátu a vôbec všetkých pracujúcich *bez ohľadu na okamžitú strannícku príslušnosť*; napokon boj o ideologickú čistotu strany a úsilie o správnu taktiku.

*

Vo svojom boji proti fašizmu vychádza s. Gottwald zo správneho, vedeckého, t. j. marxisticky podloženého chápania fašizmu. Proti porazeným, proti pravičiarskym „socialistom“, zdôrazňuje s. Gottwald, že ani nemecký ani taliansky ani nijaký iný fašizmus neznačí nijaké víťazstvo kapitálu nad proletárskym hnutím; práve naopak, hovorí s. Gottwald, fašizmus je dôkazom, že „revolučná kríza a pobúrenie širokých mas proti panstvu kapitálu rastú tak, že kapitalisti už nemôžu udržať svoju diktatúru starými metódami meštiackeho parlamentarizmu a sú nútení siahať k otvorenej teroristickej diktatúre“ (*Svet stojí tesne pred novým kolom revolúcií a vojen*, str. 99). Aj keď teda fašizmus azda na prvý pohľad vyzereá ako akési dočasné víťazstvo menšiny nad väčšinou, akési násilné potlačenie práv vykorisťovanej triedy, jednako je v skutočnosti práve príznakom veľkého zmohutnenia revolučného hnutia proletariátu. (Např. *Na druhej strane barikády*, str. 93 a i.)

Na druhej strane s. Gottwald ukazuje, že fašizmus nie je nijakou *nevyhnutnou* fázou vo vývine imperializmu, proletariát môže tento vývin znemožniť a odstrániť

odumierajúci kapitalizmus aj bez obdobia fašizmu (*Svet stojí tesne pred novým kolom revolúcií a vojen*, str. 98 a n.). Dokáže to však iba proletariát jednotný a práve preto ťažkou vinou pravičiarskych socialistických strán je to, že nielen túto jednotu rozbíjajú, ale aj priamo slúžia buržoázii a umožňujú jej uskutočniť fašistickú diktatúru.

Všetky tieto tvrdenia dokazuje s. Gottwald presným rozborom situácie v Nemecku (cit. články), v Rakúsku (*Všetky práva pracujúcim, nijaké práva kapitalistom*, str. 155—176, *Niekoľko poučení z hrdinského povstania rakúskeho proletariátu*, str. 177—195) a v celom svete (*Čo robiť, aby sa pracujúci ľud ubránil fašistickej diktatúre a vojne...*, str. 252—262). Dnes po dvadsiatich rokoch, po druhej svetovej vojne vidíme, aké boli tieto rozborov s. Gottwalda presné a ako sa splnili jeho predpovede celého vývinu.

Práve taký presný bol aj rozbor našej situácie domácej — hospodárskej ako politickej. S. Gottwald tu jasne dokazuje, že niet najmenších nádejí na zmiernenie hospodárskej krízy (*Proti fašistickej diktatúre — za diktatúru proletariátu*, str. 41 a i.). Dejiny dali s. Gottwaldovi za pravdu. S neúprosnou logikou dokazuje s. Gottwald, že naša buržoázna vláda dochádza postupne a iste k fašistickým metódam. Upozorňuje, že „opozícia“ strán, ktoré sa otvorene hlásia k fašizmu, je iba čiastočne spoločná vnútornými protirečieniami vo vykorisťovanej triede, v podstate však má za úlohu sústrediť tých, ktorí nesúhlasia s hradnou politikou. Podobnú úlohu, hovorí s. Gottwald, má aj Hlinka na Slovensku (tamže, str. 58). Práve tak využíva buržoázia národnostné rozpory v Československu, a to ako buržoázia česká, slovenská tak aj nemecká a maďarská, prípadne aj poľská. Národnostné rozbroje sťažujú sjednotenie proletariátu a odvádzajú pozornosť od ozajstných cieľov vlády; napr. nemecká buržoázia má dve železá v ohni — sedí v parlamente s vládou a je v henleinovskom hnutí proti vláde atď. (Tamže, str. 56.) Tieto okolnosti dodávajú, pravda, československému fašizmu celkom osobitné črty, no v podstate to je fašizmus; ide tu o obmedzovanie aj tých nemnohých demokratických práv, ktoré mal proletariát v prvej ČSR. Stupňuje sa vykorisťovanie a robotníkom sa znemožňuje obrana, snižuje sa význam závodných rád, z ktorých sa buržoázia usiluje urobiť od seba závislý aparát. Obmedzuje sa sloboda tlače, prejavu a shromažďovania, prejavy proti vojne a proti fašizmu sa stíhajú ako politické previnenie atď.

Proti tomu má proletariát mohutnú zbraň — jednotu. S. Gottwald volá v celom rade článkov (*Jasný front proti oportunistom; Proti fašistickej diktatúre — za diktatúru proletariátu, Všade front proti fašizmu a imperialistickej vojne, Čo robiť, aby sa pracujúci ľud ubránil fašistickej diktatúre...*, *Jednotný protifašistický front predovšetkým, Ponúkame jednotnú akciu proti fašizmu a vojne, Jednotný protifašistický front napriek všetkému!*) po jednotnom fronte, ponúka ho vedeniam obidvoch pravičiarskych socialistických strán a keď tu nenachádza odpoveď, ponúka ho aspoň ich členstvu, pokiaľ chce ozaj ostať verné myšlienke socializmu. Jednotný front však nemá byť akýmsi blokom alebo koalíciou komunistickej strany, sociálnej demokracie a národných socialistov so vzájomnými kompromismi a ústupkami. Sociálni demokrati aj národní socialisti aspoň navonok vystupovali so socialistickými heslami a stavali sa proti fašizmu a komunistická strana im ponúkala spojenectvo v tomto boji. Vedenie, už celkom zapredané záujmom buržoázie, prirodzene toto spojenectvo odmietalo. S. Gottwald sa však neobraca iba na proletariát; volal do boja všetkých pracujúcich,

nezabúdala na malých roľníkov, ba ani na drobných živnostníkov. Proti vykrúcačkám a hmlistým heslám pravičiarских socialistov vyslovoval jasne a nekompromisne program komunistickej strany. Pravda, aj on sľuboval, čo všetko donesie pracujúcim víťazstvo proletariátu a dnes, po dvadsiatich rokoch, aj slepý vidí, koľko sa splnilo z nejasných, hmlistých sľubov pravičiarских socialistov a koľko sa splnilo — ba prekonalo — z toho, čo bol sľuboval s. Gottwald (porovn. napr. *Jediná záchrana — soviety*, str. 125—149).

*

Naše pravičiarске socialistické strany tým jasne dokázaly, že nie sú o nič lepšie ako podobné strany v ostatnom svete a že výčitky a obvinenia s. Gottwalda platia aj na nich. S. Gottwald ukazuje na príklade Nemecka a Rakúska, kam zavádza oportunizmus, reformizmus, kompromisy. Nemilosrdne odhaľuje zradu týchto strán v cudzine aj u nás a správne predpovedá, že kam ich táto politika zavedie. S. Gottwald neprestajne ukazuje falošnosť a prázdnotu hesiel, hlásaných našimi sociál-fašistami, ukazuje, ako svojou politikou vraj „menšieho zla“ prislúhujú buržoázii, ako otupujú revolučnosť nás.

Aj tu dala história za pravdu s. Gottwaldovi, ako sme sa presvedčili na vlastnej trpkkej skúsenosti. Rozbíjačská činnosť pravicových socialistov urýchlila a napomohla mníchovskú katastrofu. Vedenie obidvoch strán, keď stálo pred voľbou: alebo pomoc Sovietskeho sväzu alebo kapitulácia pred fašizmom, volilo kapituláciu, postavilo sa teda celkom jasne za záujmy najreakčnejšej buržoázie proti záujmom proletariátu, proti záujmom všetkých pracujúcich.

*

Hovorili sme už, že za týchto okolností stálo vedenie komunistickej strany pred zodpovednými úlohami. A týmto úlohám venuje s. Gottwald veľmi mnoho svojich úvah, prejavov a článkov. Je zasa charakteristické, ako Gottwald — boľševik vie triežvo konštatovať úspechy, ako sa vie pritom oduševniť pre ďalší boj a strhujúcim spôsobom k nemu povzbudiť (porov. napr. *Posledná borba vzplála*, str. 224—229, alebo *Alarm*, str. 319—320), a súčasne ako vie kriticky priznať aj chyby, omyly a nedostatky. Nebojí sa, že „nepriateľ sa bude škľabiť a prejavovať zdanlivú radosť nad našou samokritikou“. (*Boľševická jasnosť a pohotovosť...*, str. 206.) S. Gottwald vie, že je to len komunistickej strana, strana nového typu, ktorá samokritikou, priznaním chýb *rastie*; komunistickej strany zakladajú svoju politiku na *vedeckom* podklade dialektického a historického materializmu a veda sa priznaním a opravením omylov vyvíja a upevňuje. Ideológia buržoáznych strán opiera sa vždy v poslednej inštancii o idealistický, skreslený, nevedecký výklad sveta, ktorý priznaním omylu *len* ustupuje alebo namiesto jedného omylu zavádza druhý.

Práve také otvorené a úprimné sú aj pokyny s. Gottwalda pre taktiku strany. Všetky ostatné politické strany, ako sa konečne dobre pamätáme, mali dvojité „politiku“, jednu pre širokú verejnosť, pre svojich voličov, pre masy a druhú vnútornú, podľa ktorej sa čachovalo o vzájomné kompromisy, ministerské kreslá a všelijaké finančné výhody. Komunistickej strane, vedená s. Gottwaldom, mala *jednu* politiku navonok aj vnútri — bojovať za záujmy vykorisťovaných proti vykorisťovateľom a ich spojencom. S. Gottwald dáva napr. celkom otvorene pokyny, ako získavať

robotníkov, ktorí sú ešte členmi sociálfasistických strán. Nebojí sa a nemusí sa báť „prezradiť“ taktiku strany — práve touto otvorenosťou vyráža pravičiarskym socialistom zbraň z ruky, núti ich, aby sa ešte viac zaplietali do svojich lží a falošných hesiel a strácali tak dôveru nás.

Charakteristickým príkladom pre nekompromisnosť boja s. Gottwalda o čistotu strany je prípad J. Gutmanna, vedúceho redaktora Rudého práva (*Usnesenie Politbyra ÚV KSČ k prípadu renegátstva J. Gutmanna*, str. 79—81, *Na druhej strane barikády*, str. 82—95). Vylúčenie vedúceho redaktora oficiálneho strannického orgánu zo strany by bolo v každej inej strane „aférou“, senzáciou, ktorá by bola oslabila postavenie strany. S. Gottwald neváha sám celý prípad podrobne rozviesť a ukázať subjektívne aj objektívne príčiny Guttmanovej zrady; vie však v prípade vyvodit' aj obecné dôsledky a dialekticky zaradiť jednotlivý prípad do celého spoločenského diania.

*

To súvisí s ďalšou charakteristickou črtou všetkých prejavov a článkov s. Gottwalda, na ktorú sme upozorňovali aj v predchádzajúcich recenziách. S. Gottwald stojí pevne na základe filozofického materializmu a majstrovsky ovláda metódu materialistickej dialektiky.

Pri všetkých rozboroch situácie vychádza, prísne v duchu historického materializmu, z hospodárskej základne a vždy jasne rozlišuje medzi základňou a nadstavbou. Preto tiež správne chápe celý vývin a môže s takou istotou predpovedať ďalší priebeh udalostí.

Súruh Gottwald vie dialekticky spájať záujmy jednotlivca a kolektívu práve tak ako dielové úlohy so základným cieľom. Vie podať konkrétny a za daných okolností aj splniteľný návrh na pomoc malým a stredným roľníkom (*Ako čeliť katastrofe na dedine*, str. 321—325), teda vlastne súkromným podnikateľom a jednako nezabúdať pritom na hlavný cieľ boja komunistickej strany — na dosiahnutie socializmu, čo sa v prejave k roľníkom nijako nezatajuje!

Súruh Gottwald podal veľmi poučný rozbor pojmov „jednotný front“ a „jednota robotnickej triedy“ — poučný najmä dnes, keď sa po celom svete rozvíja pod vedením SSSR a komunistických strán mohutný jednotný front všetkých pokrokových ľudí proti imperialistickej vojne.

*

KLEMENT GOTTWALD, SPISY VI. Vydalo Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry v Bratislave 1953. Strán 270. Cena viaz 55 Kčs.

VI. sväzok *Spisov* je venovaný obdobiu od augusta 1934 do konca roku 1935.

Fasizácia republiky pokračovala a buržoázna vláda, ruka v ruke so svojou tzv. „opozíciou“ (t. j. so stranami, otvorene sa hlásiacimi k fašizmu), prenasledovala komunistickú stranu a jej vedenie. S politickými dobrodruhmi, ako bol Stríbrný a Gajda, s Henleinom a Hlinkom, ktorí rozbíjali republiku, sa zaobchádzalo v rukavičkách — na Gottwalda vydali zatykač!

Nebolo možné v takýchto vážnych chvíľach riskovať prípadné zatknutie s. Gottwalda, a tak sa rozhodlo, že odíde v auguste 1934 do Moskvy. Tým však, pravda, s. Gottwald nijako neprerušil styky s KSČ, riadil jej politiku ďalej, prispieval do Rudého práva a bol vždy presne informovaný o udalostiach u nás. V šiestom sväzku je v preklade aj niekoľko z článkov, ktorými prispieval s. Gottwald do ruských a nemeckých časopisov.

V auguste 1935 bol v Moskve VII. medzinárodný sjazd Komunistickej internacionály, na ktorom sa s. Gottwald zúčastnil ako člen predsedníctva exekutívy a spolupracoval na vytvorení hlavných zásad, podľa ktorých mali všetky komunistické strany bojovať proti fašizmu. Už v piatom sväzku *Spisov* sme badali, aký veľký význam prikladal s. Gottwald vytvoreniu jednotného protifašistického frontu a koľko teoretických, ako aj praktických úvah venoval tejto veci. Teraz sa Komunistická internacionála rozhodla na spoločný postup — a veru s. Gottwald nemusel na svojej koncepcii z predchádzajúcich rokov meniť ani to najmenej.

*

Ešte pred odchodom do Moskvy napísal s. Gottwald pre Rudé právo článok *Nový útok na politické a odborové práva robotníkov a ako mu čeliť?* (str. 11—16), kde ukazuje pravý cieľ núdzového nariadenia o závodných radách — ešte väčšie ujarmenie robotníckej triedy — kde odhaľuje falošnú politiku sociálfašistov a znova volá po jednotnom fronte proti fašizmu.

Otázke jednotného frontu v ČSR je venovaný aj článok *Boj za akčnú jednotu proletariátu v Československu* (str. 20—23), poslaný už z Moskvy do Rundschau über Politik, Wirtschaft und Arbeiterbewegung.

Veľmi charakteristický pre s. Gottwalda je článok *Niektoré problémy politiky jednotného frontu v Československu* (str. 29—49). S. Gottwald rozoberá celú otázku so všetkých strán. Ukazuje jej historický vývin, skúma hospodárske a politické podmienky, ba ukazuje hlboké znalosti psychologické — vie veľmi dobre, ako a akými cestami naši ľudia myslia, nakoľko usudzujú správne a kde najľahšie sadnú na lep falošným heslám buržoázie a jej pomáhačov. Kriticky posúdi, čo strana vykonala správne, no nemilosrdne odhaľuje aj chyby; pravda, hneď aj vždy ukáže, ako ich napraviť. V tom istom duchu je písaný a tým istým problémom venovaný článok *O situácii a taktike jednotného frontu v Československu* (str. 52—75). S. Gottwald tu okrem iného ukazuje, akú významnú úlohu hrá buržoázny nacionalizmus ako pomocník buržoázneho úsilia o rozbíjanie jednoty proletariátu.

Práve tak je otázke jednotného frontu venovaný aj ďalší dlhší článok „*Moja odpoveď francúzskym socialistom*“ (str. 113—126); s. Gottwald v ňom rozoberá odpoveď francúzskych pravičiarskych socialistov na komunistickú ponuku jednotného frontu. Z tohto konkrétneho problému však hneď vyvodzuje aj všeobecnejšie závery a dospieva k záveru, že „diktatúra proletariátu znamená najširšiu demokraciu“ (str. 112), že jedine vláda soviетov môže priniesť rastúci blahobyt a rozvoj demokratických práv.

Az otriasajúcim dojomom pôsobí článok *Komunizmus — jediná záchrana!* (str. 134—158). Je to predvolebný prejav a človek až ľutuje, že ho nemôže porovnať so súčasnými predvolebnými prejavmi buržoázie a ich pomáhačov. Pamätáme sa na ne: samý

sľub, pravda, alebo vôbec neuskutočniteľný alebo taký hmlistý, že si ťažko rozoznal, čo vlastne sľubovali; brýzgalo sa na všetky strany a predovšetkým, prirodzene, na komunistov; nejaké to protirečenie nijako neprekážalo, len nech bolo zabalené do pekných fráz. Prejav s. Gottwalda je oduševnený, bojovný, útočný — no je pritom neúprosne konkrétny, každé obvinenie buržoázie a sociálfašistov doložené faktami a rozborom situácie. Voliči tu stoja pred rúzcestím, priamo vedecky presne zdôvodneným: na jednej strane komunizmus a mier, blahobyt, demokracia a národná sloboda, na druhej strane kapitalizmus a vojna, bieda, fašizmus a národná poroba. Už o tri roky sme s hrôzou poznali, akú strašnú pravdu mal vtedy s. Gottwald: Do akej katastrofy zaviedly republiku a jej národy buržoázne strany a ich prisľuhovači. A dnes vidíme — a to je radostná stránka veci — akú pravdu mal s. Gottwald i s druhej strany: kde nás dovedla komunistická strana na čele so s. Gottwaldom a kde nás ďalej vedie a povedie na čele s jeho spolupracovníkom s. A. Zápotockým.

Áký vedel byť s. Gottwald vtipný a ako sa vedel vysmiať politickému galimatyášu buržoázie, dokazujú tri predvolebné články (*19. mája im ukážte, že nie sme národ hlúpych Janov*, str. 159—164, *Vykľulo sa šidlo z vreca*, str. 165—169, *Prečo budú pracujúci ľudia voliť komunistov*, str. 170—175).

Jednotnému frontu proti fašizmu je venovaný aj ďalší dlhší článok *Dve taktiky — dva výsledky* (str. 177—196). S. Gottwald tu podrobuje kritike strany II. internacionály a ukazuje ich zhubnú a zradnú politiku, ktorá priamo umožňuje nastolenie fašistickej diktatúry. Jedinou zbraňou — hovorí s. Gottwald — proti fašizmu je jednotný ľudový front. S. Gottwald tu výslovne konštatuje, že III. internacionála nekladie ako podmienku pre strany II. internacionály, aby prijaly špecifické tézy komunizmu, ako je téza o diktatúre proletariátu a pod., zasa naopak, komunistické strany v jednotnom fronte od týchto téz neupúšťajú a hodľajú ich ďalej šíriť. Ide tu proste o spoločný boj podľa presne a jasne stanoveného programu.

Presným rozborom tejto otázky v Československu sa prejav s. Gottwalda v Moskve na VII. kongrese Komunistickej internacionály (*Za ľudový front práce, slobody a mieru v Československu*, str. 197—217). Je to zvláštne. Po toľkých článkoch a prejavoch o jednotnom fronte, po toľkých rozboroch celej veci z najrozličnejších stránok by sa videlo, že už nie je o tom možné povedať nič nové. A jednak len vie s. Gottwald zasa vniešť do celej otázky nové momenty, nové svetlo. Priamo tu badať, akým citlivým politikom bol s. Gottwald, ako rýchlo vedel reagovať na každú zmenu v celosvetovej politike, na celý vývin. A zasa sú tu celkom konkrétne návrhy na spoluprácu, ktorú by mohli strany II. internacionály prijať a ktoré by nijako neprotirečily cieľom a úlohám, ktoré si — na papieri — boly vytýčili, ktoré však v skutočnosti ich vedenia zrádzaly. Najlepšie vidno jasnosť a úprimnosť komunistických ponúk na odpovediach s. Gottwalda československej delegácii v Moskve (*Rozhovor s československou družstevnou delegáciou v Moskve*, str. 219—222): „Hovorí sa nám: Ako je to s demokraciou? Odpovedáme: Sme za sovietsku demokraciu, ale proti fašizmu budeme brániť i meštiacku demokraciu. Pýtajú sa nás: Ako sa staviate k republike? My na to: Sme pre socialistickú sovietsku republiku, ale proti fašizmu budeme hájiť i meštiacku republiku...“ (str. 220).

Pri čítaní článku *Talianska vojna, akčná jednotá robotníckej triedy a stanovisko Socialistickej robotníckej internacionály* (str. 224—239) prichádza nám nevdojak na um dnešné svetové hnutie za mier. S. Gottwald v ňom rozoberá taliansky vpád do

Abesínska a ukazuje, že bolo možné zabrániť tejto imperialistickej vojne, keby sa bol včas vytvoril jednotný front robotníckej triedy. Vyzdvihuje nerozhodnosť a váhavosť strán II. internacionály. Komunistická internacionála zasa vyzvala tieto strany k spoločnému postupu, a hoci zo 17 strán Socialistickej robotníckej internacionály bolo 12 pre spoluprácu a len päť (medzi nimi aj zástupca Československa) proti nej, jednak len napokon táto internacionála ponuku neprijala a tak v podstate jednotný front znemožnila.

Dnes prežívame niečo podobného — pravda, za iných podmienok a na vyššom stupni vývinu. Americkí imperialisti a ich prisluhovači hotovia sa podpáliť novú svetovú vojnu a pod vedením KSSS a komunistických strán jednotlivých krajín rozrastá sa mohutný jednotný front mieru. Tento raz sa ho nepodarí rozbiť a prelomiť; tak, ktorým už dnes vie tento front zapôsobiť, odpovedá jasne na otázku s. Gottwalda: „A keby sa tento veľký mierový front neuspokojil iba apelmi na Spoločnosť národov, ale uskutočňoval aj samostatné protivojnové akcie a obzvlášť vážne pripravil také akcie, ktoré by viedly k skutočnej izolácii útočníka, kto môže tvrdiť, že by to bolo ostalo bez vplyvu na vývin udalostí?“ (str. 225).

Posledný článok (*Nemožno sedieť na dvoch stoličkách*, str. 240—249) odmieta táračky Ottu Bauera, rakúskeho sociálneho demokrata o Sovietskom sväze a o Stalinovi; s. Gottwald ukazuje, že ide o prejav trockizmu a teda o zradu robotníckej triedy.

*

Ani dnes, keď u nás robotnícka trieda pevne drží vládu v rukách, keď nám nehrozi nijaká fašizácia, nestrácajú články a prejavy s. Gottwalda svoju časovosť. Dejiny sa neopakujú, ako to hovorievala stará história, avšak aj ľudská spoločnosť prechádza vývinom v špirále a niektoré dnešné situácie nachádzajú svoje analógie v minulosti, aj keď dnes prebiehajú za iných podmienok. *Spisy* s. Gottwalda sú nám nielen učebnicou minulosti, ale aj učebnicou pre prítomnosť a budúcnosť. Môžeme sa na jeho prejavoch priamo učiť konkrétne, presný rozbor, správne dialektické zovšeobecnenie, jasnosť a triezvosť, ako aj oduševnenie a bojovnosť.

Sú nám učebnicou tým milšou a drahšou, že s. Gottwald už nie je medzi nami.

St. Felber

ZDENĀKU NEJEDLĚMU ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD. Sborník prací k sedmdesátým pátým narozeninám. Vydalo Nakladatelstvo ČSAV v Prahe 1953. Strán 744. Cena viaz. 250 Kčs.

Nakladatelstvo Československej akadémie vied v Prahe vydalo ako svoju prvú publikáciu sborník statí k životnému jubileu Zdeňka Nejedlého, prvého prezidenta ČSAV. V tejto shode okolností je kus ideového programu pre ďalšiu publikačnú činnosť ČSAV najmä v oblasti spoločenských vied. Zdeněk Nejedlý, vedúca postava nášho vedeckého života, je celým svojím životom nekompromisný kliešiteľ zásad, ktoré si vytýčila na štít naša nová akadémia a ktoré budú usmerňovať jej tvorivú a publicistickú prácu: ustavične pamätať na spätosť vedeckej práce so životom a